

Bogomil Ferfila

Analiza svetovnega gospodarskega razcveta v obdobju 1950-1973

Gospodarski razvoj¹ v 20. stoletju lahko razdelimo na štiri obdobja:

1. liberalno-tržno obdobje (1900-1913), ki se je končalo s prvo svetovno vojno
2. obdobje konfliktov in avtarkije (1913-1950)
3. zlato obdobje hitre rasti do 1973. leta
4. obdobje počasnejše rasti po letu 1973

Pri vsaki periodizaciji gospodarskega razvoja se srečujemo s problemom, kako razmejiti posamezna obdobja. Lahko rečemo, da obstoje vsaj trije pogoji, ki posamezno obdobje določajo kot smiselno in utemeljeno enoto:

- obdobje mora biti razpoznavno po kvantitativnih značilnostih;
- le-te se morajo opazno razločevati v posameznih fazah;
- biti mora jasno razvidno, kdaj se obdobje prične in kdaj zaključa.

Tabela 1: Rast realnega GDP per capita v štirih obdobjih 20. stoletja (letne povprečne sestavljene stopnje rasti)

Vir: Maddison. 1989: 55

	1900-13	1913-50	1950-73	1973-87
Avstralija	1.1	0.7	2.5	1.5
Avstrija	1.4	0.2	4.9	2.3
Belgija	1.0	0.7	3.5	1.7
Kanada	3.3	1.5	2.9	2.2
Danska	2.0	1.5	3.1	1.7
Finska	1.8	1.9	4.3	2.4
Francija	1.5	1.1	3.8	1.7
Nemčija	1.6	0.7	4.9	2.0
Italija	2.0	0.7	4.8	2.0
Japonska	1.2	0.9	8.0	2.8
Nizozemska	0.9	1.1	3.5	1.2
Norveška	2.0	2.1	3.2	3.6
Švedska	1.5	2.1	3.3	1.6
Švica	1.4	2.1	3.1	0.9
Velika Britanija	0.7	0.8	2.5	1.5
Združene države	2.0	1.6	2.2	1.5

¹ V našem vzorcu gospodarstev sveta bomo zajeli skupaj 32 držav in sicer: 16 OECD držav, 9 azijskih držav, 6 latinsko-ameriških držav in Sovjetsko zvezo. Te države producirajo 4/5 svetovnega outputa (GDP) in svetovnega izvoza ter obenem predstavljajo približno tolikšen del svetovnega prebivalstva.

OECD povprečje	1.6	1.2	3.8	1.9
Bangladeš	0.5	-0.3	-0.7	2.1
Kitajska	0.3	-0.5	3.7	6.0
Indija	0.5	-0.3	1.6	1.8
Indonezija	0.5	-0.2	2.1	3.1
Pakistan	0.5	-0.3	1.7	3.1
Filipini	2.5	-0.2	1.9	0.6
Južna Koreja	(0.8)	-0.2	5.2	6.2
Taiwan	0.3	0.4	6.2	6.0
Tajska	0.3	0.0	3.2	3.9
azijsko povprečje	0.7	-0.2	2.8	3.6
Argentina	2.5	0.7	2.1	-0.8
Brazilija	1.4	2.0	3.8	2.2
Čile	(2.1)	1.7	1.5	0.2
Kolumbija	(2.1)	1.5	2.2	1.9
Mehika	1.8	1.0	3.1	0.9
Peru	(2.1)	1.4	2.5	0.1
latinskoameriško povprečje	2.1	1.4	2.5	0.8
povprečje v razvijajočih deželah	1.2	0.7	2.7	2.5
Sovjetska zveza	1.6	2.3	3.6	1.2
povprečje v 32 deželah	1.4	1.0	3.3	2.2

Tabela 2: Rast realnega GDP v štirih obdobjih 20. stoletja (letne povprečne stopnje rasti GDP v stalnih cenah)

Vir: Maddison. 1989: 36

	1900-13	1913-50	1950-73	1973-87
Avstralija	3.1	2.1	4.7	2.9
Avstrija	2.4	0.2	5.3	2.2
Belgija	2.4	1.0	4.1	1.8
Kanada	6.3	3.1	5.1	3.4
Danska	3.2	2.5	3.8	1.8
Finska	2.9	2.7	4.9	2.8
Francija	1.7	1.1	5.1	2.2
Nemčija	3.0	1.3	5.9	1.8
Italija	2.8	1.4	5.5	2.4
Japonska	2.5	2.2	9.3	3.7
Nizozemska	2.3	2.4	4.7	1.8

Norveška	2.7	2.9	4.1	4.0
Švedska	2.2	2.7	4.0	1.8
Švica	2.6	2.6	4.5	1.0
Velika Britanija	1.5	1.3	3.0	1.6
Združene države	4.0	2.8	3.7	2.5
OECD povprečje	2.9	2.0	4.9	2.4
Bangladeš	1.0	0.5	1.7	4.5
Kitajska	0.8	0.1	5.8	7.5
Indija	1.0	0.7	3.7	4.1
Indonezija	1.8	0.9	4.5	5.4
Pakistan	1.0	1.4	4.4	6.1
Filipini	4.4	1.8	5.0	3.2
Južna Koreja	(2.0)	1.7	7.5	7.9
Taiwan	1.8	2.7	9.3	7.8
Tajska	1.7	2.2	6.4	6.2
azijsko povprečje	1.7	1.3	5.4	5.9
Argentina	6.43.0	3.8	0.8	
Brazilija	3.5	4.2	6.7	4.8
Čile	(3.4)	3.3	3.7	1.9
Kolumbija	(4.2)	3.8	5.2	3.9
Mehika	2.6	2.6	6.4	3.6
Peru	(3.5)	2.8	5.4	2.6
latinskoameriško povprečje	3.9	3.3	5.2	2.9
povprečje v razvijajočih državah	2.6	2.1	5.3	4.7
Sovjetska zveza	3.5	2.7	5.0	2.1
povprečje 32 držav	2.8	2.1	5.1	3.4

Ad 1) Nobenega dvoma ni, da se je obdobje stare liberalne ureditve (1900–1913) končalo z izbruhom prve svetovne vojne. Letnica 1900 sicer ni pravi začetek tega obdobja, marveč je le začetek obdobja, ki ga v našem kontekstu proučujemo. Za države OECD se je liberalna tržna faza pričela okoli leta 1820, za azijsko in latinskoameriško regijo pa okoli leta 1870.

ZDA so v tem obdobju podobno kot vse ostale države OECD realizirale relativno visoke stopnje rasti. Samo Kanada je imela višjo stopnjo rasti realnega GDP per capita (3.3% proti 2.0% za ZDA) oziroma realnega GDP (6.3% proti 4.0% za ZDA). Za razvijajoči svet je to obdobje obdobje sorazmerno uspešne difuzije rasti preko trgovinskih in kapitalskih tokov z razvitimi.

Ad 2) Drugo obdobje (1913–1950) je čas pretresov in sistemskih šokov: prva in druga svetovna vojna, največja svetovna depresija (1929–1932). Propadel je medna-

rodni monetarni sistem, liberalni trgovinski režim je zamenjala avtarkija in diskriminatorno okolje, skrčil se je svetovni trg kapitala, prekinili so se migracijski tokovi. Kljub temu, da je ZDA po stopnjah rasti realnega GDP per capita in realnega GDP zaostajala za nekaterimi državami (Kanada, skandinavske države) je to obdobje pričetka svetovne vladavine ZDA kot gospodarske, vojaške in politične supersile. Vzporedno s tem se je močno zmanjšal vpliv in status evropskih držav. Do leta 1918 sta razpadla avstrijski in turški imperij. Kot vojaška in politična supersila se v tem obdobju oblikuje Sovjetska zveza in socialistični blok.

Možno je problematizirati ločnico med drugim in tretjim obdobjem – ali je to leto 1950 ali morda 1945. Ob koncu vojne 1945. leta je bilo veliko evropskih in azijskih gospodarstev v razsulu in še ni bilo mogoče napovedati okvirov povojne ureditve. Do leta 1950 pa je bila povojna obnova končana, končano je bilo tudi obdobje kolonializma v Aziji, ustanovljene so bile nove mednarodne institucije in definirana njihova vloga v povojnem razvoju.

Ad 3) Obdobje 1950–1973 je bilo »zlato obdobje« (Golden Age). Nova liberalna svetovna ureditev je bila utemeljena na dobro zamišljeni institucionalni in politični ureditvi (OECD, IMF, Svetovna Banka, GATT) ter na učinkovitem gospodarskem sodelovanju vsaj med OECD državami. Zmanjševale so se trgovinske ovire, intenzivirali trgovinski in kapitalski tokovi ter inaugurirali programi mednarodne pomoči.

Spremenile so se tudi domače politike in njihovi instrumenti – orientacija na rast in zaposlovanje, aktivnejšo fiskalno in monetarno politiko, povečanje vloge države v gospodarstvu. Osamosvojene pokolonizatorske azijske države so se zavestno opredelile za strategijo in politike (policies) hitre gospodarske rasti.

Najmanjšo stopnjo povečanja glede na prejšnje obdobje so zabeležile latinskoameriške države (pri rasti realnega GDP per capita z 1.4% na 2.5%, pri rasti realnega GDP pa s 3.3% na 5.2%). Latinskoameriške države so bile v 30-tih in 50-tih letih s svojimi navznoter usmerjenimi dirigističnimi politikami sorazmerno učinkovite. Po drugi svetovni pa se s tako orientacijo njihova gospodarstva niso uspela vključiti v novo liberalno svetovno ureditev.

Ad 4) Četrto obdobje (1975 – 1987) prinese upočasnitev rasti in povečevanje inflacije.

Naftni šok 1973. leta je prišel v času, ko so bili v gospodarstvu OECD že prisotni inflacijski pritiski. K nestabilnosti je prispeval tudi kolaps Bretton Woods sistema fiksnih tečajev 1971. leta. Eksplozija cen nafte je povzročila inflacijsko spiralo in nestabilnost plačilnih pogojev; takšni trendi so pred kreatorje ekonomskih politik postavili nove cilje in zahteve. Skušalo se je predvsem zaustaviti inflacijo, rast zaposlenosti in razvoj sta bila potisnjena vstran. Drugi naftni udar 1979. leta je inflacijske trende še bolj poudaril.

Naslednji dve tabeli (Tabela 3 in Tabela 4) nam dajeta podrobnejši vpogled v preloz med tretjim in četrtnim obdobjem – prva za OECD države, druga za Latinsko Ameriko.

Tabela 3: Letni indikatorji značilnosti tretjega in četrtega obdobja za 16 OECD držav
Vir: OECD National Accounts in OECD Economic Outlook (različna leta).

	Povprečni letni procent spremembe GDP	Število držav z recesijo	Povprečna stopnja nezaposlenosti v posamezni državi	Letna procentna spre- memba v povprečnem GDP deflatorju ^a
1951	6.2	1	2.9	13.7
1952	3.2	2	3.4	5.9
1953	4.8	0	3.3	0.5
1954	4.9	2	3.3	2.2
1955	6.0	1	2.8	2.7
1956	4.6	0	2.8	4.6
1957	4.0	0	2.8	4.0
1958	1.7	5	3.3	2.8
1959	5.3	0	3.0	2.0
1960	6.6	0	2.5	2.6
1961	5.6	0	2.3	3.3
1962	4.9	0	2.1	3.7
1963	4.6	0	2.1	4.0
1964	6.3	0	1.9	4.5
1965	5.2	0	1.8	4.5
1966	4.3	0	1.9	4.5
1967	3.5	1	2.3	3.9
1968	5.6	0	2.5	5.1
1969	6.1	0	2.2	4.3
1970	5.0	1	2.2	6.1
1971	3.9	1	2.5	6.8
1972	4.7	0	2.7	7.1
1973	5.5	0	2.6	9.7
let. povpreč.	4.9	0.6	2.6	4.7
1974	2.3	5	2.8	13.1
1975	-0.1	10	4.0	11.7
1976	4.2	1	4.4	8.9
1977	2.3	1	4.7	8.0
1978	2.9	0	5.0	7.2
1979	3.8	0	4.8	7.2
1980	2.3	3	4.9	9.1
1981	1.0	6	5.9	8.7
1982	0.6	6	7.1	7.7
1983	2.2	0	7.8	5.6
1984	3.6	0	7.3	4.8
1985	3.3	0	6.9	4.2

1986	2.7	0	6.6	3.4
1987	2.3	1	6.6	3.7
let. povpreč.	2.4	2.4	5.6	7.4

^{a)} 1951-66 brez Avstralije, 1951 brez Italije in Norveške, 1950-52 brez Japonske, 1950-53 brez Belgije.

Tabela 4: Letni indikatorji značilnosti tretjega in četrtega obdobja za 6 latinskoameriških držav

Vir: OECD National Accounts in OECD Economic Outlook (različna leta).

	Povprečni letni procent spremembe GDP	Število držav z recesijo	Letna procentna sprememba v povprečnem GDP deflatorju
1951	5.5	1	20.1
1952	3.5	0	14.3
1953	4.8	0	10.7
1954	5.8	0	20.3
1955	5.7	0	19.6
1956	3.6	0	20.7
1957	5.4	0	15.5
1958	4.6	1	19.5
1959	3.8	1	36.2
1960	7.6	0	10.3
1961	6.2	0	13.6
1962	6.2	0	13.6
1963	3.0	1	26.8
1964	6.9	0	27.5
1965	5.2	0	25.0
1966	5.6	0	20.0
1967	3.8	0	16.8
1968	5.2	0	16.6
1969	6.2	0	14.2
1970	5.9	0	14.3
1971	6.6	0	16.2
1972	5.5	0	32.3
1973	5.3	1	89.6
letno povprečje	5.2	0.3	21.3
1974	5.1	1	145.1
1975	0.7	2	103.7
1976	4.0	1	133.7
1977	4.6	0	67.9
1978	4.4	1	58.4

1979	7.4	0	66.2
1980	5.9	0	55.9
1981	1.3	2	57.3
1982	-3.0	3	74.0
1983	-2.7	4	124.8
1984	3.9	0	178.6
1985	2.5	1	200.2
1986	4.4	1	69.1
1987	4.0	0	104.7
letno povprečje	2.9	1.1	102.8

V tabeli 3 vidimo, da se je rast GDP v četrtem obdobju za države OECD več kot razpolovila (s 4.9% na 2.4%), število držav v recesiji povečalo za štirikrat, močno pa se je povečala tudi brezposelnost in inflacija.

Za latinskoameriške države (Tabela 4) je proti koncu tretjega obdobja in v četrtem obdobju značilna visoka inflacija (hiperinflacija), ki jo visoko zadolžene in nizko kredibilne vlade teh držav ne morejo krotiti. Po 1973. letu so namreč nadaljevali z ekspanzionistično politiko ob visoki inflaciji. Še vedno visoke stopnje rasti so temeljile predvsem na dotoku novega kapitala s podcenjeno obrestno mero. Sorazmerno hitra rast prebivalstva v Latinski Ameriki je seveda upočasnjevala stopnje rasti per capita.

Za azijske države so značilni povsem drugačni trendi. Njihova velika fleksibilnost na trgih dela in kapitala, močna monetarna in proračunska kontrola, majhna odvisnost od tujih posojil, realistična tečajna in izvozna politika itd. - vse to je imelo za posledico povečanje stopenj rasti, zmanjšanje števila držav v recesiji in znižanje inflacijskih stopenj.

*Tabela 5: Letni indikatorji značilnosti tretjega in četrtega obdobja za 9 azijskih držav
Vir: OECD National Accounts in OECD Economic Outlook (različna leta)*

	Povprečni letni procent spremembe GDP	Število držav z recesijo	Letna procentna sprememba v povprečnem GDP deflatorju
1951	3.4	2	
1952	6.5	0	
1953	9.4	0	
1954	4.1	1	
1955	5.1	1	
1956	5.1	0	
1957	2.9	3	
1958	5.2	1	
1959	1.9	2	
1960	3.8	1	

1961	3.1	1	
1962	5.1	1	
1963	7.2	1	
1964	6.7	0	
1966	6.8	1	
1967	3.9	2	24.3
1968	7.2	0	15.8
1969	7.3	0	6.9
1970	8.6	0	5.7
1971	4.7	1	5.3
1972	3.4	2	8.0
1973	9.4	0	21.1
letno povprečje	5.4	0.9	12.4
1974	5.2	0	27.1
1975	6.4	0	15.7
1976	6.2	1	5.6
1977	7.2	0	6.9
1978	9.0	0	10.9
1979	5.1	0	14.7
1980	4.9	1	15.8
1981	6.1	0	9.9
1982	3.9	1	6.6
1983	6.2	0	6.2
1984	5.7	1	11.6
1985	4.7	1	7.4
1986	5.9	0	3.5
1987	6.2	0	7.6
letno povprečje	5.9	0.4	10.7

Poglejmo gospodarsko politično ureditev ter pogloblitne razvojne trende v poveljnem obdobju nekoliko podrobneje.

Poveljno obdobje hitre rasti (1950-1973)

Omenili smo že dosežke razvojnega booma 50-ih in 60-ih let. Kateri so glavni razlogi razvojne prosperitete tega obdobja?

1. Obstajal je učinkovit mednarodni red z eksplicitnimi in racionalnimi pravili obnašanja, obenem pa z močnimi in fleksibilnimi institucionalnimi temelji. Razcep Vzhod : Zahod je bil ustaljen znotraj zahodnih gospodarstev je obstajala tudi velika stopnja uravnoveženosti. Relacija razviti Sever : nerazviti Jug je bila transformirana iz

kolonialnega tutorstva predvojnih let v razmerje, v katerem je bilo vse več poudarka na razvoju in nepretirano velikem, vendar pa konstantnem toku kapitala proti razvijajočim se deželam (2.5% njihovega GDP).

2. Domače policies so bile usmerjene v spodbujanje domačega povpraševanja in visoke stopnje zaposlenosti.

3. Obstojala pa je tudi visoka stopnja investiranja, hitra rast kapitalskih skladov, tehnoloških transferjev in tuje pomoči ter veliki napor razvijajočih dežel v smeri izboljšanja izobrazbene ravni prebivalstva.

Pri orisu povojnega mednarodnega reda je nedvomno potrebno pričeti z novo vlogo svetovne organizacije. Namesto Lige narodov je bila ustanovljena OZN s svojimi specializiranimi agencijami - FAO, UNESCO, ILO, IMF, Svetovna banka itd. Hladna vojna je povečala stroške miroljubnega soobstoja - vzpostavitev vojaških blokov (NATO in Varšavskega pakta). Postalo je jasno, da obseg financiranja, potreben za hitro gospodarsko obnovo, presega možnosti OZN, zato je bila za zahodno Evropo ustanovljena OEEC (Organisation for European Economic Co-operation), za vzhod pa SEV.

OEEC je nastala na podlagi Marshallovega plana, preko katerega je ZDA dajala pomoč članicam, v višini 3% njenega GDP v obdobju štirih let. Kot pogoj za pomoč je ZDA zahtevala vzajemno odstranjevanje ovir trgovini in plačilom. Sprva je bil Marshallov plan ponujen tudi vzhodnoevropskim državam, ki pa so ga takrat v žaru graditve komunizma seveda zavrnila. Po zmanjšanju trgovinskih ovir je bila 1958. leta vzpostavljena konvertibilnost evropskih valut.

Omenimo še nekaj najpomembnejših letnic tega obdobja:

leto 1958 - oblikovanje Evropske skupnosti s 6 državami

leto 1960 - združenje svobodne trgovine (EFTA) s 7 državami, ki so hitro odstranile ovire med seboj in Evropsko skupnostjo

leto 1973 - 3 države EFTA (Danska, Irska, Velika Britanija) se pridružijo Evropski skupnosti.

Preko splošnega sporazuma o trgovini in carinah (GATT) se je precej pridobitev industrijskega trgovinskega liberalizma razširilo iz Evrope na ostali svet.

V 60-ih letih se je pričel institucionalizirani dialog o trgovini in pomoči med zahodnimi in razvijajočimi državami v okviru UNSTAD-a kot dodatek že začetim stikom Sever - Jug in Vzhod - Zahod.

1961. leta se je OEEC spremenil v OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). Vključil je 17 članov OEEC in še Španijo. ZDA in Kanada sta postali polnopravni članici (ne več pridruženi kot prej v OEEC). Japonska se je organizaciji priključila 1964. leta, Finska 1969. leta, Avstralija in Nova Zelandija 1973. leta.

Kar se tiče notranjih razvojnih politik OECD držav, je morda ključni premik vezan na krepitev vloge države oziroma vlade v gospodarstvu (in politiki). Gospodarstva teh držav v veliki meri postajajo vladna gospodarstva (Government Economics), kar se najbolje odraža v deležu GDP, ki ga troši vlada; glej: Tabela 6 in Tabela 7.

Tabela 6: *Vladni izdatki kot procent GDP v tekočih cenah v obdobju 1913-1973*
 Vir: Maddison, 1989: 71.

	1913	1929	1938	1950	1973
Francija	8.9	12.4	23.2	27.6	38.8
Nemčija	17.7	30.6	42.4	30.4	41.2
Japonska	14.2	18.8	30.3	19.8	22.9
Nizozemska	8.2	11.2	21.7	26.8	49.1
Velika Britanija	13.3	23.8	28.8	34.2	41.5
Združene države	8.0	10.0	19.8	21.4	30.7
Povprečje	11.7	17.8	27.7	26.7	37.4

Vidimo, da je vladno trošenje 1913. leta zajemalo le neznaten del GDP, najmanjševa seveda v ZDA, kjer je delovanje trga tradicionalno najmanj omejevano. Na to pa se je delež vlade ves čas povečeval in je leta 1973 prišel na 37,4% GDP, v ZDA pa na 30,7% GDP.

Povečavanje pomena vladne ekonomike se je z nezmanjšanim tempom nadaljevalo tudi v 80-ih letih.

Tabela 7: *Vladni izdatki kot procent GDP v letu 1986*
 Vir: OECD, *Economic Outlook*. June 1988.

ZDA	37
Kanada	46
Japonska	33
Velika Britanija	46
Nemčija	47
Švedska	64
Izrael	66
Francija	52 (1985)

Vidimo, da se celo v ameriškem gospodarstvu vladni delež postopoma približuje trošenju polovice razpoložljivega GDP, v najbolj »welfare« državi sveta, Švedski, pa obsega kar tri četrtine. Levji delež vladnega trošenja v Izraelu gre seveda na račun obrambe oziroma za vojsko.

V Latinski Ameriki je bilo kljub veliki lingvistični in kulturni homogenosti njenih držav manj regionalne kooperacije kot v Evropi. Države Latinske Amerike so sicer sodelovale v OZN in njenih agencijah, vendar niso zmanjševale visokih medsebojnih trgovinskih ovir, nasprotovale so liberalizmu v trgovini ter zahtevam IMF glede vodenja monetarne in davčne politike. V 60-ih letih je bilo sicer nekaj poizkusov postavljanja nadsacionalnih latinskoameriških povezav, vendar so avtoritarni latinskoameriški režimi nadaljevali z nacionalnimi politikami (policies). Infra proporc latinsko-

ameriške trgovine je še naprej ostajal majhen, praksa vzajemnih konzultacij o ekonomski politiki se ni razvila.

V razvojnih strategijah je bil poudarek na vladnih mikroekonomskih intervencijah. V primerjavi z državami OECD je bilo mnogo več administrativnega vmešavanja in kontrole, planiranja, subvencij, protekcionizma, trgu se je puščal le zelo omejen prostor.

Če primerjamo latinskoameriške razvojne izkušnje² na eni strani ter izkušnje azijskih in OECD držav na drugi strani, lahko ugotovimo dve bistveni razliki:

1. Za latinskoameriške države so značilne velike in stalne razlike v dohodku (npr. vrednost Ginijevega koeficienta v 60-ih in 70-ih letih za latinskoameriške države je bila 0.527, za azijske 0,395, za OECD 0.379, za ZDA pa 0.404; glej: Tabela 8.

Tabela 8: Neenakost v dohodku gospodinjstev pred obdavčenjem, merjena z Ginijevim koeficientom

Vir: Lecaillon et al. 1984: 26-27.

	Leto	Ginijev koeficient
Argentina	1961	0.425
Brazilija	1970	0.550
Čile	1968	0.503
Mehika	1969	0.567
Peru	1960	0.591
latinskoameriško povprečje		0.527
Kitajska		(0.200)
Indija	1964-65	0.428
Filipini	1971	0.490
Južna Koreja	1970	0.351
Tajvan	1959	0.396
Tajska	1969	0.504
azijsko povprečje		0.395
Francija	1970	0.416
Nemčija	1973	0.396
Japonska	1969	0.335
Velika Britanija	1973	0.344
Združene države	1972	0.404
povprečje 5 držav		0.379

Neenakost v Latinski Ameriki je bila dediščina starega kolonialnega sistema izkoriščanja (suženjstva v Braziliji in peonstva drugje). Lastništvo zemlje ni bilo nikoli tako široko distribuirano kot v Aziji, Evropi in ZDA. Edina zemljiška reforma je bila

izvedena v Mehiki, kjer pa so zemljo dali mehiškim zadrugam (eidos). Izobrazbene možnosti kot poglavitni dejavnik vertikalne mobilnosti sodobnih družb so bile močno zožene in omejevale, velike so bile tudi variacije regionalnih neenakosti (npr. v Braziliji je bil razpon v dohodku per capita med zveznim okrožjem in Piani 1980. leta 9 : 1; v Mehiki 6 : 3, v ZDA in Franciji največ 2 : 1, v Nemčiji 2.6 : 1 itd.).

2. Visoka inflacija v državah Latinske Amerike je imela korenine zlasti v prekomernem vladnem trošenju, ki je močno presehalo realne vire financiranja.

Tabela 9: Inflacija v razdobju 1900 - 1986 (letne povprečne sestavljene stopnje povečavanja GDP deflatorja)

Vir: World Bank, World Tables in IMF, International Financial Statistics (različna leta).

	1900-13	1920-38	1950-73	1973-82	1982-86
Argentina	n. a.	-1.4	26.8	224.0	366.7
Braziliya	-1.3	2.0	28.4	58.5	182.3
Čile	7.2	4.5	48.1 ^c	177.6	23.0
Kolumbija	n. a.	1.8	10.4	24.4	22.4
Mehika	5.6 ^a	0.2 ^b	5.6	26.3	70.8
Peru	4.7	-1.1	8.6	147.5	110.6
latinskoamer. povprečje	4.1	1.0	21.3	109.7	129.3
Bangladeš	(1.8)	(-3.4)	5.0	15.6	10.4
Kitajska	n. a.	5.4	1.0 ^e	1.5	4.9
Indija	1.8	-3.4	4.4	7.6	7.4
Indonezija	n. a.	-5.4 ^d	77.5 ^f	19.8	7.5
Pakistan	(1.8)	(-3.4)	3.4	12.5	6.5
Filipini	n. a.	n. a.	4.6	12.6	19.0
Južna Koreja	n. a.	-1.1	30.1	19.9	3.5
Tajvan	4.0	-0.6	7.2 ^g	10.2	1.6
Tajska	1.6	-0.8 ^h	2.6	9.0	2.1
azijsko povprečje	2.2	-1.6	15.1	12.1	7.0
Francija	0.9	3.6	5.5	10.9	6.9
Nemčija	1.3	-0.1 ⁱ	3.8	4.7	2.5
Japonska	2.8	-0.3	5.2 ^c	6.3	1.3
Velika Britanija	0.9	-2.6	4.6	15.0	4.7
Združene države	1.3	-2.0	3.1	7.9	3.2
5 OECD držav	1.4	-0.3	4.4	9.0	3.7

a) 1900-10

b) 1921-38

c) potrošniški cenovni indeks

d) 1920-37

e) 1957-73

f) 1955-73

g) 1951-73

h) 1913-38

i) 1924-38

Lahko opazimo skokovito rast inflacije v latinskoameriških državah v 70-ih in 80-ih letih, ki je neprimerljiva z rastjo inflacije v katerikoli OECD ali celo azijski državi.

Za ZDA in OECD države so bili najmočnejši inflacijski pritiski v obdobju 1973–1982, ko je bilo povečanje deflatorja za OECD države 9%, za ZDA pa 7.9%. ZDA so v vseh obdobjih imele nižje inflacijske stopnje od povprečja držav OECD.

Tudi v Aziji ni bilo tako intenzivnega regionalnega in institucionalnega sodelovanja kot v Zahodni Evropi. Vseeno pa so določene povezovalne oblike uspešno funkcionirale – azijska razvojna banka je pričela delovati 1966. leta. obstajal je tudi azijski vojaški pakt (SEATO), ki je članicam zagotavljal precejšnje vojaško in gospodarsko pomoč (predvsem Južni Koreji in Tajvanu). Južna Koreja in Tajvan (dva od znamenitih štirih »azijskih tigrov«) sta bili predvojni japonski koloniji. Pomembna faza v njuni dekolonizaciji je bila daljnosežna reforma lastništva zemlje, ki jo je za obe državi in še za Japonsko oblikoval ameriški svetovalec Wolf Ladeinsky. Te reforme so uspele motivirati kmete za produkcijo ter obenem generirati relativno egalitarni koncept razvoja. Tako Južna Koreja kot Tajvan sta v svoji razvojni filozofiji dala močan poudarek investicijam v človeški faktor, trdemu delu, visokemu nivoju prihrankov, tehnološkemu razvoju in agresivnemu izvozu. Vlada je imela pomembno vlogo v koordinaciji gospodarske aktivnosti, selektivnem subvencioniranju, davčnih vzpodbudah. V 50-ih in 60-ih letih so razvojni impulzi prihajali v obliki obsežne ameriške pomoči. V obeh primerih je razvoj temeljil na privatnem kapitalu – vendar so v primeru Tajvana to bila majhna privatna podjetja, v primeru Južne Koreje pa večje privatne korporacije. Podrobnejšo razčlenitev faktorjev gospodarske rasti daje Tabela 10.

Tabela 10: Per capita indikatorji rasti v obdobju 1950–1973 (letne povprečne sestavljene stopnje rasti)

Vir: Maddison 1989: 82.

	GDP per capita	Zemlja per capita	Input dela per capita	Obseg kapitala per capita	Obseg izvoza per capita
Kitajska	3.67	-1.83	0.84	6.97	0.6
Indija	1.57	-1.08	-0.35	3.63	0.4
Koreja	5.15	-1.54	0.87 ^a	3.62 ^b	17.7
Tajvan	6.18	-2.60	1.25 ^a	4.55	12.9
azijsko povprečje	4.14	-1.76	0.65	4.69	7.9
Argentina	2.06	-1.63	-0.28	1.77	1.4
Brazilija	3.76	0.15	0.10	3.18	1.8
Čile	1.50	-0.88	-1.04	0.98	0.03
Mehika	3.08	-0.79	-0.48	2.18	1.1
latinskoameriško povprečje	2.60	-0.79	-0.48	2.18	1.1
Sovjetska zveza	3.56	0.25	-0.01 ^a	7.10	8.5

Francija	4.13	-1.44	-0.94 ^a	3.63	7.2
Nemčija	4.94	-1.45	-0.98 ^a	4.37	11.4
Japonska	8.05	-2.04	0.40 ^a	6.76	14.1
Velika Britanija	2.53	-0.64	-0.64 ^a	2.79	3.4
Združene države	2.17	-1.31	-0.23 ^a	1.90	4.8
OECD povprečje	4.36	-1.38	-0.48 ^a	3.89	8.2
povprečje držav v razvoju	3.37	-1.28	0.09	3.44	4.5

^{a)} Input dela je merjen v urah per capita. Pri ostalih državah gre za zaposlenost per capita.

^{b)} 1953-73

Azijske države izstopajo zlasti pri naraščanju per capita izvoza, posebej če mednje štejemo še Japonsko. Z njimi se lahko primerja samo Nemčija.

LITERATURA

- LEVESON I. and WHEELER J. W., *Western Economies in Transition*. Croom Helm. London 1980.
- MADDISON ANGUS, *The World Economy in the 20th Century*, Development Centre of the Organisation for Economic Co-operation and Development, Paris, 1989.
- LECAILLON J., PAUKERT G., MORRISON C. and GERMIDIS, *Income Distribution and Development*. ILO, Geneva 1984.
- MADDISON A., *Growth and Slowdown in Advanced Capitalist Countries: Techniques of Quantitative Assessment*. *Journal of Economic Literature*, June 1987.
- PERKINS D. W., *Reforming China's Economic System*, *Journal of Economic Literature*, June 1988
- MADDISON A., *Phases of Capitalist Development*, Oxford University Press, 1982.
- LEWIS W. A., *Growth and Fluctuations 1870-1913*. Allen und Unwin, London 1978.

² Za povojni razvoj Latinske Amerike glej: A. O. Hirschman, *Latin American Issues*, Twentieth Century Fund New York, 1961. V. L. Urquidi, *The Challenge of Development in Latin America*. Praeger New York, 1964. A. Maddison, ed., *Latin America, The Carribean and OECD*, OECD Development Centre, Pariz 1986.

AN ANALYSIS OF WORLD ECONOMIC GROWTH IN 1950-1973 PERIOD

S u m m a r y

Socioeconomic development in 20th century can be divided into four periods:

- 1) liberal-market phase of development (1900-1913) which was ended by the First World War
- 2) period of conflicts and autarky
- 3) Golden Period of rapid growth until 1973
- 4) period of slow growth after 1973.

In our treaty we mostly discuss the period of rapid growth between 1950 and 1973. What can be pointed out as the main historical development factors which had facilitated and enabled this period of fastest growth?

1) New liberal world order was based on national institutional and political arrangements and on efficient economic cooperation at least among OECD countries.

2) Trade barriers were diminished, capital and trade flows were intensified and numerous programs of international aid were inaugurated.

3) Domestic policies and their instruments had been changed - now the emphasis were placed on growth and full employment, active fiscal and monetary policies and on increased role of national state in economy.

4) There was also high level of capital investment, rapid growth of capital funds and serious efforts of developing countries to improve educational level of their respective population.

»Golden period« was especially outstanding for OECD countries, which experienced the fastest growth in their history and became the most powerful region in the world.

Newly independent asian countries had deliberately chosen the strategies and policies of rapid economic growth, which become fully efficient in the next phase of historic development (after 1973).

The smallest increase in growth rates compared to the previous phase of development (period of conflicts and autarky) had been achieved by latinamerican countries. With their autarkical developmental policies they were relatively efficient in thirties and forties. After the end of the Second World War they have proceeded with the same orientation and that caused the exclusion of their economies out of the new liberal world order.